

Медведева Софія,

студентка IV курсу I (бакалаврського) рівня
вищої освіти (групи УМЛ6-1-22-4.0д.)
спеціальності 035 «Філологія»
Факультету української філології,
культури і мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник:

Н.О.Блохіна, старший викладач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

УДК 821.161.2-31.09:141.72

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЖІНОЧОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ТА ДЕКОНСТРУКЦІЯ ПАТРІАРХАЛЬНИХ МІФІВ У РОМАНІ СВІТЛАНИ ПИРКАЛО «ЗЕЛЕНА МАРГАРИТА»

У статті розглянуто трансформація жіночої суб'єктності та механізми деконструкції патріархальних міфів у романі Світлани Пиркало «Зелена Маргарита». Дослідження зосереджується на переосмисленні есенціалістських

гендерних моделей, зокрема нав'язаного конструкту «Берегині» та подоланні дискримінації жінки в патріархальному світі. Особливу увагу приділено специфіці автобіографічного наративу та фрагментарній щоденниковій структурі тексту, що позбавлений класичного лінійного сюжету.

Ключові слова: жіноча суб'єктність; деконструкція; фемінізм; «чикліт» (chick-lit).

Постановка проблеми в контексті сучасної філологічної науки. Кінець ХХ – початок ХХІ століття в українському літературному процесі став періодом глибоких суспільно-культурних трансформацій, однією з ознак якого є зміна гендерних парадигм. Феміністичний дискурс на сучасному етапі виступає як стратегія переосмислення ієрархічних структур культури та виявлення прихованих механізмів панування у соціумі. Зокрема, варто звернути увагу на трансформацію жіночої самосвідомості, яка прагне змінити обличчя суспільства через подолання дискримінації в патріархальному світі та формування нової моделі художнього мислення, де жінка стає повноправним суб'єктом оповіді.

Формулювання цілей статті (постановка завдання): проаналізувати особливості трансформації жіночої суб'єктності та механізми деконструкції патріархальних міфів у прозі Світлани Пиркало на основі роману «Зелена Маргарита».

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання означеної проблеми і на які опирається автор. Теоретико-методологічною основою дослідження стали праці Ольги Башкирової (Башкирова, 2019; 2020), Марини Рябченко (Рябченко, 2011), Лінди Гайнігової (Гайнігова, 2021) та праці дослідників гендерних студій і сучасної літератури: Степана Антонюка (Антонюк, 2025), Юлії Драгойлович (Драгойлович, 2014) та Сергія Яковенка (Яковенко, 2004).

Метою статті є аналіз особливостей трансформації жіночої суб'єктності та механізми деконструкції патріархальних міфів у прозі Світлани Пиркало на матеріалі роману «Зелена Маргарита». Відповідно до поставленої мети було сформульовано низку завдань, зокрема: окреслити соціокультурний контекст та теоретичні засади постфеміністичної критики, дослідити специфіку автобіографічного наративу у формі щоденника як простору для глибокої рефлексії та конструювання ідентичності героїні, а також виявити й проаналізувати конкретні механізми десакралізації патріархальних стереотипів та через публіцистичний і повсякденний дискурс персонажки.

Методи дослідження. У статті застосовано комплекс методів: гендерний – для аналізу зміни традиційних гендерних ролей і формування нової жіночої суб'єктності; феміністичний та постфеміністичний підходи – для виявлення стратегій руйнування патріархальних ідеологем та стереотипів; герменевтичний – для глибокого тлумачення внутрішніх роздумів, іронічних підтекстів та публіцистичного дискурсу героїні; наративний – для дослідження фрагментарної щоденникової структури тексту як інструменту та простору її автобіографічної самопрезентації.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням авторських положень. Дослідження трансформації жіночої суб'єктності в сучасній українській прозі потребує передусім окреслення методологічних координат феміністичної та постфеміністичної критики. Як зазначає М. Рябченко, період кінця ХХ – початку ХХІ століття «ознаменувався приходом значної кількості жінок-авторів», які почали активно оприявнювати власну модель бачення світу. (Рябченко, 2011: 1). Феміністичний дискурс у літературознавстві не обмежується лише аналізом жіночих образів, а виступає як стратегія переосмислення ієрархічних структур культури, як деконструкція патріархальних ідеологем та виявлення прихованих механізмів панування та упослідження жінки в соціумі. Дослідниця Л. Брега підкреслює, що «Жіноча самосвідомість прагне змінити обличчя суспільства, акцентуючи проблеми стосунків між статями, дискримінацію жінки в патріархальному світі як одну з найважливіших у наш час» (Брега, 2011: 3). Цей процес нерозривно пов'язаний із формуванням нової моделі художнього мислення, де жінка перестає бути об'єктом репрезентації і стає натомість повноправним суб'єктом оповіді. Постфемінізм зосереджується на відмові суворого протиставлення «чоловічого» та «жіночого», ставить акцент на індивідуальності, а не лише на колективній боротьбі

Центральною категорією дослідження є суб'єктність, яка в контексті сучасної прози набуває нових характеристик. Згідно з працею О. Башкирової, суб'єктність у постмодерному просторі не є статичною, адже сучасна категорія суб'єкта в художній прозі постає як динамічна структура, що постійно трансформується під впливом соціально-політичних та культурних контекстів, відмовляючись від монолітної ідентичності на користь множинності та плинності (Башкирова, 2019: 25). Ця теоретична плинність суб'єкта дозволяє простежити, як філософські трансформації ідентичності втілюються у конкретних образах «буття-в-культурі». Відмова від монолітної самопрезентації відкриває шлях для аналізу мінливих

сценаріїв самореалізації, що формуються під тиском нових соціокультурних запитів та історичних викликів.

Ці теоретичні трансформації стають особливо помітними при аналізі конкретних гендерних моделей, що домінували в українському соціокультурному просторі після 1991 року. Д. Коркач зазначає, що в цей період «набули розповсюдження та різною мірою унормувалися такі шість жіночих гендерних моделей: Барбі, Берегиня, Ділова Жінка (чи Бізнес-Вуман у окремих працях), Домогосподарка, Феміністка та Стерва» (Коркач, 2020: 69). При цьому особливе значення мав конструкт «Берегині», який став результатом посилення національно-державних процесів. Як підкреслює дослідниця, «образ Берегині мав на меті реактуалізувати есенціалістський дискурс довкола жінки та її репродуктивної функції», де жіноча роль зводилася до «репродукції нації, але не тільки в біологічному сенсі» (Коркач, 2020: 67). Саме подолання та деконструкція цього есенціалістського бачення через іронію та самопрезентацію стає одним із провідних завдань сучасної жіночої прози. Водночас формування нової жіночої суб'єктності пов'язане не лише з переглядом соціальних ролей, а й із подоланням глибинних історико-культурних комплексів. О. Башкирова наголошує, що в сучасній українській романістиці моделювання жіночої художньої картини світу стає також актуальною стратегією подолання постколоніальної травми (Башкирова, 2020: 84). У цьому контексті жіноча свідомість набуває статусу «хранительки пам'яті», здатної відстежувати розвиток національної історії в її повсякденних вимірах. Така стратегія, зрештою, дозволяє літературі вийти на рівень справжньої гендерної паритетності – повноцінного діалогу, де чоловік і жінка виступають як абсолютно рівноправні суб'єкти творення культури (Башкирова, 2020: 84).

Водночас розвиток жіночої прози в Україні засвідчує поступовий перехід від жорсткого феміністичного протистояння до постфеміністичних тенденцій. Л. Гайніґова зауважує: «Постфеміністичними тенденціями зазвичай називають критичну переоцінку ідей емансипації та фемінізму, дистанціювання не лише від правил патріархального суспільства, але й віднедавна від західних феміністичних ідеалів» (Гайніґова, 2021: 2). Сучасна жінка прагне віднайти своє місце в системі, не відмовляючись від власної жіночності, моди чи кар'єри. Як стверджує М. Рябченко, базовою ознакою цього явища є «небажання сучасної жінки підпорядковувати власне життя пуританській та чоловіконеваисницькій ідеології феміністок» (Рябченко, 2011: 2). Відбувається своєрідне зняття опозиції між традиційною «слабкою» жіночністю та агресивною емансипацією: нова героїня обирає влас-

ний шлях самовдосконалення, іронії та свободи вибору. Саме на цьому ґрунті формуються елементи жанру «чикліт» (chick-lit), для якого характерні розповіді про незалежних мешканок мегаполісів, котрі, як зазначає М. Рябченко, цитуючи дослідження С. Філоненко, «будують кар'єру, вільно спілкуються з друзями... є сміливими і розкутими в стосунках із чоловіками» (Рябченко, 2011: 2). Визначальним механізмом такої літератури стає автобіографічний наратив, адже «нарація щодо власного життя є безумовно змінним, креативним процесом самоосмислення і самопобудови» (Драгойлович, 2014: 5).

У цьому соціокультурному контексті особливої уваги набуває роман Світлани Пиркало «Зелена Маргарита» (2000). С. Яковенко розглядає цей твір як частину «нової хвилі» української жіночої прози на межі 90-х та 2000-х років, що сформувалася на перетині західного фемінізму та східного постколоніалізму. Дослідник наголошує, що в цей період акцент зміщується з суто соціальних на екзистенційні виміри, де центральною постає проблема жіночої суб'єктивності в пострадянському просторі. Через використання іронії та методу деконструкції авторка здійснює емансипацію героїні та «деканонізацію святощів», звільняючи її від колективних забобонів, культурних міфів та агресивного впливу мас-медіа. Таке інтелектуальне «демонування» усталених стереотипів і побутової міфології стає для суб'єкта запорукою автентичності та гарантом його внутрішньої свободи (Яковенко, 2004: 230–234). Дослідниця Ю. Драгойлович вказує на специфіку оповідної стратегії тексту: «Світлана Пиркало починає свій роман Зелена Маргарита (2000), написаний у формі щоденника, де роль первинного дієгетичного наратора виконує Марина Погрібна» (Драгойлович, 2014: 8). Для творчості Світлани Пиркало це має визначальне значення, оскільки її героїня репрезентує тип «нової жінки», чия суб'єктність формується через активне заперечення патріархальних очікувань та іронічну рефлексію над власним досвідом. Пиркало створює образ суб'єкта, який функціонує в межах міста і водночас активно освоює його простір, маркуючи його власними, не нав'язаними професійними та особистими інтересами.

Деконструкція патріархальних міфів у тексті відбувається насамперед через зміну фокусу погляду. Традиційно патріархальна культура наділяє чоловіка правом «оцінювального погляду», тоді як жінка виступає лише як візуальний об'єкт. У прозі Пиркало ми спостерігаємо зворотній процес. О. Антонюк акцентує, що «трансформація жіночої суб'єктності реалізується через привласнення жінкою права на дискурс, на називання речей власними іменами та на створення власної

системи цінностей, що часто вступає в конфлікт із загальноприйнятими нормами» (Антонюк, 2025: 10). Трансформація жіночої суб'єктності виявляється в тому, що героїня відмовляється бути об'єктом, перебираючи на себе активну, традиційно «чоловічу» роль спостерігача, діяча та критика.

Марина Погрібна у романі виступає не лише як журналістка, що пише статті на соціальні теми (наприклад, про «корисність чоловіків» або «крильця прокладок»), а як особа, що десакралізує побутові та гендерні стереотипи через сміх та іронію. С. Яковенко зауважує, що цьому методіві підпорядковано весь художній простір твору: *«Деконструкції підлягають усі атрибути сучасного міського життя: реклама («Найкраща пудра для мізків: тепер у новій упаковці»), побутові звичаї й мода («Пальто як мірило людяності», «Допомога при виході з транспорту»), мобільнізація сотовими телефонами тощо»* (Яковенко, 2004: 234).

Важливо зауважити, що процес самопобудови героїні відбувається через автобіографічний наратив, який реалізується у творі у формі щоденника. Особливої уваги в процесі конструювання ідентичності заслуговує як раз таки фрагментарна структура роману. Твір позбавлений класичного лінійного сюжету, і розбудовується як колаж чи мозаїка, де щоденникові записи героїні («День 1», «День 3», «День 14» тощо) хаотично переплітаються із її публіцистичними статтями, переказами анекдотів друзів, записами інтерв'ю та детальними описами абсурдних, подекуди сюрреалістичних снів. Така фрагментарність оповіді, органічно поєднана зі щоденниковістю, надає тексту глибшої рефлексивності. Така оповідь створює простір, де Марина Погрібна постійно препарує власні думки, переживання та соціальні ролі, рефлексуючи над своїми діями та змінами. Свою оповідну стратегію та відмову від об'єктивації героїня декларує вже з перших сторінок: *«Я збираюся розповідати про себе, і практично більше ні про кого. Ця історія – не гостросюжетний роман, а просто оповідь про пару-десять днів, проведених мною, – кілька звичайних днів»* (Пиркало, 2000: 2). Авторка свідомо концентрує фокус на внутрішньому «Я» героїні, яка сама бере на себе відповідальність за власну репрезентацію: *«До того ж єдина людина, яка може вам про мене розповісти щось не просто цікаве, а правдиве, – це я сама»* (Пиркало, 2000: 2). Така суб'єктивізація наративу перетворює оповідь на простір тотального контролю героїні над власною історією, де зовнішні події є лише тлом для її внутрішнього становлення. Марина не лише проживає певні події та ділиться цим з читачем, вона їх активно

аналізує, маркуючи простір міста (від офісу до кав'ярень) як територію власної ідентичності. У такому фрагментарному поданні реальності Марина сама встановлює правила гри, відмовляючись від пасивної ролі на користь ролі повноцінного суб'єкта, що свідомо обирає оточення та обставини для свого професійного чи емоційного комфорту.

Інструментом деконструкції патріархальних ієрархій виступає також професійний дискурс героїні. Працюючи в сфері журналістики та пишучи колонки для різних журналів, Марина використовує іронію як зброю проти соціальних стандартів, які вона помічає у життєвих ситуаціях, що з нею трапляються. Її стаття «Чоловік як істота надзвичайно корисна» (Пиркало, 2000: 29) демонструє певну інверсію традиційного погляду на гендерні ролі. Зокрема, героїня наводить низку іронічних прикладів експлуатації чоловіка винятково як застосування грубої фізичної сили, зводячи його цінність до рівня обслуги: *«Перша і найбезсумнівніша користь від чоловіка полягає в перенесенні важких вантажів. Сюди ж можна віднести закривання погано підігнаних вікон та балконних дверей, виламування замків, що заїли, пересування шаф, вибивання килимів»* (Пиркало, 2000: 29). Відкидаючи будь-які сентименти, Марина пропонує суто прагматичний підхід до партнерів, розглядаючи їх суто як інструмент для забезпечення жіночого комфорту: *«Звісно, можна роздумувати, як краще позбутися морально застарілого чоловіка – завести нового і вигнати старого чи завести нового й догодувати старого у вдячність за вірну службу. Але куди корисніше проаналізувати, як цього чоловіка можна використати і як він може вам прислужитися»* (Пиркало, 2000: 29). Через такий підкреслено споживацький підхід авторка десакралізує образ патріархального домінанта, перетворюючи його на функціональний додаток до життя незалежної жінки, обов'язок якого – виконувати фізичну допоміжну роботу, тоді як жінка може мати час на самовдосконалення: *«Зекономлений час витратьте на прочитання Сімони де Бовуар»* (Пиркало, 2000: 29). Така радикальна зміна полюсів – перетворення чоловіка на об'єкт, а жінки на суб'єкт – слугує цікавим сатиричним прийомом, який висміює одвічний споживацький підхід до жіноцтва. Це й свідчить про становлення нового постфеміністичного етапу, де, замість жорсткої боротьби ідеологій, на перший план виходить іронічне та сміливе самоствердження жінки як суб'єкта. Окрім цього, у текст роману вплетено й інші статті-роздуми героїні, які послідовно руйнують патріархальні конструкти. Знаковою є стаття *«Я – жінка? Я – краплинка?? Я – роса???»* (Пиркало, 2000: 44), у якій Марина Погрібна береться розвінчувати соціальні міфи

про жінок і сам фемінізм. Вона тонко висміює суспільний запит на жіночу меншовартість, стверджуючи: «...глибини чоловічої народної свідомості не можна примусити забути міф про «справжню» жінку, добру, лагідну, мовчазну, побожну і чадолюбиву, а головне – трошечки розумово недорозвинену, щоб на її фоні будь-який чоловік міг почуватися комфортно» (Пиркало, 2000: 44). Використовуючи пародійні назви («краплинка», «роса»), героїня демонструє абсурдність поетизованої патріархальної лексики, яка за художніми метафорами приховує зверхнє ставлення та відмову жінці у повноцінному інтелекті. Героїня також деконструює абсурдність патріархальної логіки, наводячи власні іронічні паралелі-висновки: «Якщо жінка назве чоловіка ідіотом, він попросить у неї пробачення. Якщо чоловік назве жінку ідіоткою, він отримає по пиці» (Пиркало, 2000: 46), або ж зауважуючи різницю в оцінці кар'єри: «Якщо чоловік домогся підвищення по службі, то він його заслужив. Якщо жінка просунулася в кар'єрі, значить, довелося пройти через чимало ліжок» (Пиркало, 2000: 47). Ці влучні спостереження викривають подвійні стандарти суспільства, де професійні досягнення жінки постійно піддаються сумніву через призму її сексуальності. Деконструкції піддається також лицарський міф про матеріальну опіку над жінкою, який Марина розглядає як форму контролю. У тексті статті «Чи безкоштовний сир у мишоловці?» (Пиркало, 2000: 55) вона аналізує традицію оплати рахунків у ресторані: «Більшість чоловіків, котрі прагнуть платити за жінку, як правило, старої заправки і притримуються поглядів на кшталт «я її годував, я її танцюватиму»» (Пиркало, 2000: 55). Для Марини подібні фінансові транзакції виступають символічним актом купівлі права на жінку, тому її відмова від такої «опіки» над жінкою є насамперед актом політичним. Відмовляючись приміряти на себе роль утриманки, героїня Пиркало робить висновок, який є своєрідним маніфестом жіночої фінансової та особистої незалежності: «Важче за все збагнути очевидне: єдина їжа, що не загрожує печією, – самостійно оплачена, куплена на власну зарплату» (Пиркало, 2000: 55).

Марина також роздумує над сенсом своєї професії, зізнаючись самій собі, що інколи змушена писати «маячню» (Пиркало, 2000: 56), і задумується над тим, чи дійсно вона проживає те життя, якого прагнула: «Невже я про це мріяла в дитинстві?... Здавалося, що я буду дорослою, вільною, доброю, робитиму щось важливе для людей...» (Пиркало, 2000: 56). Через подібну рефлексивність відбувається чітке дистанціювання головної героїні від традиційних моделей жіночності, які її оточують. Це полягає насамперед у зміщенні життєвих пріори-

тетів: її внутрішні конфлікти не лежать виключно у площині вдалого заміжжя, створення сім'ї чи побутових справ, як того вимагає патріархальний канон, а в площині усвідомлення себе та власного призначення, пошуку суспільної значущості, інтелектуальної свободи та прагнення до більшого у своєму житті. Марину турбує проблема самореалізації як автономної особистості, а не як традиційного жіночого «дodatка». Саме через такий високий рівень свідомості Марина свідомо відкидає нав'язані суспільством лекала та цінності. Вона подумки іронізує над своїми старшими колегами-бухгалтерками, чії інтереси обмежуються винятково обговоренням дарницьких розпродажів, дешевого одягу та рецептів «капусти з гречкою» (Пиркало, 2000: 25). Колеги Марини репрезентують примітивну, зведену до споживацького виживання модель жінки-домогосподарки, де відсутній будь-який простір для духовного розвитку. Головна героїня ж натомість постає вищою за це оточення саме завдяки своїй здатності критично аналізувати свій простір і прислухатися до справжніх, власних, не нав'язаних суспільством бажань.

Поza межами її фаху та публіцистичних текстів, розвінчування патріархальних установок яскраво виявляється у повсякденних комунікативних ситуаціях. Знаковим є конфлікт Марини із позаштатним кореспондентом Зеником, який виступає цілковитим втіленням архаїчного світогляду. Він намагається нав'язати героїні традиційну жіночу роль, дорікаючи: *«От краще ви, жінки, були б у курсі, як годиться з чоловіком говорити»* (Пиркало, 2000: 42) та обурюючись: *«Постійно тут командуєш, ніколи чаю не зробиш. Як тебе твій хлопець зносить?»* (Пиркало, 2000: 42). Марина ж категорично відмовляється грати за цими правилами. Замість пасивної оборони, вона переходить у відкритий наступ, руйнуючи його удавану моральну вищість через інтелектуальне висміювання: *«І не розповідай мені про фемінізм, бо якби я була такою феміністкою, як треба, я б добилася, щоб твого духу в цій редакції ніколи не було, і ти жебрав би на майдані Незалежності»* (Пиркало, 2000: 43). Ця сцена яскраво демонструє статус героїні як сильного суб'єкта, який не дозволяє об'єктивувати себе патріархальними повчаннями.

Понад те, трансформація жіночої ідентичності розкривається через ставлення Марини до власної зовнішності та тілесності. Традиційна культура вимагає від жінки відповідати жорстким стандартам краси для задоволення чоловічого погляду. Марина ж свідомо порушує ці норми, перетворюючи свій зовнішній вигляд на форму епатажу та незалежного самовираження: *«...на мені*

ще були тупі адідасівські кросівки з гострими носками, брюки, що починалися критично низько і до того ж набагато довші ззаду, ніж спереду, і червона стрейчева облягаюча маечка, що не закривала навіть пупа, і великі окуляри, то вся картина вийшла досить живописною. Та що там – скажемо прямо: я схожа на чортзнащо, і ще вранці це приносило мені задоволення» (Пиркало, 2000: 36). Героїня відкидає нав'язаний суспільством комплекс неповноцінності, самоіронічно, але впевнено заявляючи: «...мене звуть Марина Погрібна, я розумна і красива, як ворона в анекдоті, і шибздонута, як та ж ворона в тому ж таки анекдоті» (Пиркало, 2000: 2). Навіть у ситуаціях класичного залицяння (наприклад, із багатим шанувальником Кірілом) вона відмовляється від ролі наївної реципієнтки чоловічої уваги. Марина сприймає ці ритуали радше як психологічну гру, в якій вона контролює ситуацію. Згадуючи юність, героїня зізнається: «...я навчилася закохувати в себе чоловіків. Це неважко, коли вмієш». (Пиркало, 2000: 6). Письменниця перевертає традиційний міф: чоловік перестає бути мисливцем, а жінка – здобиччю. Марина Погрібна свідомо обирає, дозволяти за собою доглядати чи ні, керуючись винятково власним комфортом, настроєм і здоровим прагматизмом.

Якщо у вступній частині статті ми розглядали твердження щодо постфемінізму, до якого тяжіє жанр роману «Зелена Маргарита», то не можна оминути й те, як послідовно та органічно в цьому дусі проявляє себе Марина Погрібна. Героїня постійно декларує власну приналежність до феміністичного руху: вона читає праці Оксани Забужко, із захопленням радить ознайомитися з працями Сімони де Бовуар та присвячує власні тексти деконструкції гендерних стереотипів. Проте, водночас із цими емансипованими поглядами, у свідомості персонажки цілком природно співіснують цілком прагматичні, іронічно-тверезі ідеї, що засвідчують її відмову від сліпого радикалізму. Марина навіть сама себе характеризує феміністкою «не такою як треба»: «І не розповідай мені про фемінізм, бо якби я була такою феміністкою, як треба» (Пиркало, 2000: 43). Вона також не боїться визнати зворотний, часто незручний для жінок бік рівноправності: «Є й інша причина, чому не всім жінкам так уже потрібні ті права. Права – це відповідальність. Право самій забезпечувати себе матеріально означає, що вже не вийде так солодко й безтурботно висіти на чоловічій шиї, до того ж скімлячи та переживаючи, що жорстоке суспільство не дає домогосподаркам самореалізуватися» (Пиркало, 2000: 46). На відміну від класичного феміністичного роману, де сюжет часто будується навколо трав-

матичного досвіду чи виснажливої боротьби жінки проти чоловіка-гнобителя, героїня «Зеленої Маргарити» є цілком щасливою у партнерських стосунках. Її суб'єктність зовсім не вимагає самотнього способу життя як обов'язкового доказу її незалежності. І хоча її партнер безпосередньо у книзі не фігурує, Марина часто згадує про нього з невідомою теплотою та дотепною вдячністю, усвідомлюючи, що ці стосунки додають рівноваги її емоційному життю: «*До речі, треба подзвонити батькам мого коханого і подякувати їм за нього. Якби не він, я б жила удвох із котом*» (Пиркало, 2000: 43), «*До того ж мій коханий поїхав у гості на три дні, і мені доведеться самій їсти і спати, і самій прати джинси. Невтішна перспектива*» (Пиркало, 2000: 54).

Висновки й перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі. Отже, аналіз роману «Зелена Маргарита» Світлани Пиркало засвідчує трансформацію жіночої суб'єктності через деконструкцію патріархальних міфів та застарілих моделей. Завдяки щоденниковій формі та іронічному дискурсу героїня перебирає на себе роль активної спостерігачки, вона привласнює право на власну систему цінностей та оцінювальний погляд на світ. Суб'єктність у тексті постає не статичною, а динамічною структурою, що активно формується в межах урбаністичного та професійного простору. Постфеміністична спрямованість твору виявляється в органічному поєднанні економічної автономії та особистої незалежності з моделлю рівноправного партнерського діалогу. Це маркує перехід до якісно нової гендерної паритетності в українській літературі, де жінка виступає самодостатнім суб'єктом культуротворення.

Список використаних джерел

- Антонюк, С. (2025). Трансформація гендерних стереотипів в українській літературі: еволюція моделей маскулітності та фемітності. *Синопсис: текст, контекст, медіа*, 31(4), 273–279.
- Башкирова, О. М. (2019). *Гендерні художні моделі сучасної української романістики*. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальностей 10.01.06 і 10.01.01. Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ.
- Башкирова, О. М. (2020). Художня репрезентація жіночості в сучасній українській романістиці. *Слово і час*, 6 (714), 72–86.
- Брега, Л. О. (2011). Гендерний аспект української постмодерної літератури в сучасних наукових літературознавчих студіях. *Література в контексті культури*, (21 (2)), 54–61.

- Коркач, Д. А. (2020). Гендерні моделі та жіночі стратегії виживання у період трансформацій в Україні у 1990-і роки. *Hileya: Scientific Bulletin/Gileya*, (153).
- Лінда, Г. (2021). Коротко про розвиток жанру чикліт на матеріалі творів Наталки Сняданко та Світлани Пиркало. *Молодий вчений*, (8 (96)), 90–96.
- Пиркало, С. (2001). Зелена Маргарита. https://shron1.chtyvo.org.ua/Pyrkalo_Svitlana/Zelena_Marharyta.pdf.
- Рябченко, М. М. (2011). Елементи «чикліт-прози» в сучасній українській літературі. <https://lnk.ua/itF5oS5Hq>
- Яковенко, С. І. (2004). Наймолодша українська жіноча проза. *Студії з україністики*: зб. наук. праць / [за ред. Р. Радішевського]; НАНУ, Міжнар. школа україністики, Ін-т філології КНУ ім. Т. Шевченка. Київ. Вип. V: До 190-річчя з дня народження Тараса Шевченка, 230–242.
- Dragojlović, J. (2014). Автобіографічні наративи у прозі Світлани Пиркало та Ірени Карпи: феміний дискурс української літератури початку XXI століття. *Збірник Матице српске за слави-стику*, 85, 119–133.

Reference

- Antoniuk, S. (2025). Transformatsiia hendernykh stereotypiv v ukrainiskii literaturi: evoliutsiia modelei maskulinnosti ta feminnosti. Synopsys: tekst, kontekst, media, 31(4), 273–279.
- Bashkyrova, O. M. (2019). Henderni khudozhni modeli suchasnoi ukrainiskoi romanistyky. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filolohichnykh nauk zi spetsialnosti 10.01.06 i 10.01.01. Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka. Kyiv.
- Bashkyrova, O. M. (2020). Khudozhnia reprezentatsiia zhinochosti v suchasniy ukrainiskii romanistytsi. *Slovo i chas*, (6 (714)), 72–86.
- Breha, L. O. (2011). Gendernyi aspekt ukrainiskoi postmodernoi literatury v suchasnykh naukovykh literaturoznavchykh studiiah. *Literatura v konteksti kultury*, (21 (2)), 54–61.
- Dragojlović, J. (2014). Avtobiohrafichni naratyvy u prozi Svitlany Pyrkalo ta Ireny Karpy: feminniy dyskurs ukrainiskoi literatury pochatku XXI stolittia. *Zbornyk Matytse srpske za slavystyku*, 85, 119–133.
- Korkach, D. A. (2020). Henderni modeli ta zhinochi stratehii vyzhyvannia u period transformatsii v Ukraini u 1990-i roky. *Hileya: Scientific Bulletin/Gileya*, (153).
- Linda, H. (2021). Korotko pro rozvytok zhanru chyklit na materiali tvoriv Natalky Sniadanko ta Svitlany Pyrkalo. *Molodyi vchenyi*, (8 (96)), 90–96.
- Pyrkalo, S. (2001). Zelena Marharyta. https://shron1.chtyvo.org.ua/Pyrkalo_Svitlana/Zelena_Marharyta.pdf.
- Riabchenko, M. M. (2011). Elementy "chyklit-prozy" v suchasniy ukrainiskii literaturi. <https://lnk.ua/itF5oS5Hq>
- Yakovenko, S. I. (2004). Naimolodsha ukrainska zhinocha proza. *Studii z ukrainistyky*: zb. nauk. prats / [za red. R. Radyshevskoho]; NANU, Mizhnar. shkola ukrainistyky, In-t filolohii KNU im. T. Shevchenka. Kyiv. Vyp. V: Do 190-richchia z dnia narodzhennia Tarasa Shevchenka, 230–242.

THE TRANSFORMATION OF FEMALE SUBJECTIVITY AND THE DECONSTRUCTION OF PATRIARCHAL MYTHS IN SVITLANA PYRKALO'S NOVEL «GREEN MARGARITA»

Sofia Medvedeva, a fourth-year student on the first (bachelor's) level of higher education majoring in 035 Philology at the Faculty of Ukrainian Philology, Culture and Arts, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

This article examines the transformation of female subjectivity and the mechanisms of deconstruction of patriarchal myths in Svitlana Pyrkalo's novel 'Green Margarita'. The study focuses on the re-interpretation of essentialist gender models, in particular the imposed construct of the 'Berehynia', and the overcoming of discrimination against women in a patriarchal world. Particular attention is paid to the specifics of the autobiographical narrative and the fragmentary diary-like structure of the text, which lacks a classical linear plot.

Keywords: female subjectivity; deconstruction; feminism; 'chick-lit'.